IL-BIDWI

FOLJU MAHRUĠ DARBTEJN FIX-XAHAR MID-DIPARTIMENT TAL-BIEDJA

Edit. C. Zammit Marmarà M.B.E.

Nru. 59 — IT-TLIETA, L-1 TA' MEJJU 1945. — Nru. 59

Il-Proġett Ġdid Tal-Bejgħ Tal-Ħaxix

(SUR. R. BIASINI, DIRETTUR TAL-BIEDJA)

FUQ mozzjoni biex jitneħħa l-kontroll minn fuq il-ħaxix li saret f'laqgħa tal-Kunsill tal-Gvern f'Novembru li għadda, il-Gvern kien wieġeb illi hu jaqbel biex jitneħħa l-kontroll, basta li sat-30 ta' April, 1945 ikun żgur li hemm xi mezzi oħra biex hu jkun ... jiżgura prezziiet xierqa sew għall-bdiewa u kemm għal min jiekol. Il-Bord tal-Biedja kien għam... xi rikkmandazzjonijiet fil-laqgħa tiegħu tas-27 ta' Jannar, 1945, u dawn ir-rikkmandazzjonijiet ġew milqugħa mill-Gvern u r-riżultat kien li fl-1 ta' Mejju, 1945 sejjer jibda proġett ġdid għall-bejgħ tal-ħaxix mill-pitkaliji.

L-iżjed pont importanti u li jinteressa lill-bdiewa huwa l-fatt li l-bejgħ tal-ħaxix għandu jibda jsir bil-vuċi, jiġifieri mhux bis-sefsif fil-widnejn. Dan il-pont kien ġie darb'oħra mitkellem f'laqgħat tal-Pitkali u tal-Għaqda Nazzjonali tal-Bdiewa, u l-Gvern kien daħħal din il-ħaġa fil-Liġi tal-Pitkali li ħarġet fl-1942, izda mħabba l-emerġenza tal-gwerra ma tħaddmitx. Dan il-pont ma tantx għoġob lil xi bdiewa għaliex beżgħu li fiċ-ċirkustanzi tal-lum dan jista' jaħdem kontrihom. Il-Bord tal-Biedja reġa' ikkunsidra l-kwistjoni kollha u ddeċieda illi l-bejgħ għalissa jibqa' jsir bis-sefsif fil-widna bħal qabel, imma malli l-bejgħ isir, il-pitkal li jkun jirkanta jrid jgħajjat il-prezz li bih inbiegħ l-oġġett li jkun, kif ukoll isem min xtara. *B'dan il-mod ma jistax ikun hemm qerq, għaliex il-vendituri jkunu kollha hemm jisimgħu l-prezz, u allura l-pitkal ma jistax jippreferixxi lil dan jew lil dak il-venditur, kif l-anqas ibiegħ bil-"Black Market."*

Biċċa oħra fil-proġett il-ġdid li tinteressa lill-bdiewa hu l-fatt illi l-pitkali ma għandhomx "pool" waħda. Kif kien isir il-bejgħ fil-proġett ta' qabel, il-Pitkal tas-Siġġiewi, bħallikieku, ma tantx kien jimpurtah jekk il-bdiewa ta' dak ir-raħal jeħdux il-biegħa għandu jew iniżżluhiex Ħaż-Żebbuġ, għaliex hu kien jieħu sehmu xorta waħda, jiġifieri illi l-qliegħ kollu li kien isir mill-kummissjoni li kellhom l-pitkali, kien jinqasam bejn il-pitkali skond l-importanza li kellu l-pitkal qabel ma l-pitkali ngħaqdu, imma mhux skond ix-xogħol li jgħaddi minn idejh. Hawnhekk il-bdiewa kienu jgemgmu daqsxejn, għaliex kien jidhrilhom illi b'hekk il-pitkal ma għandu xejn li jġagħlu jieħu interess fil-bdiewa tiegħu.

Il-proġett il-ġdid jifred il-pitkaliji minn xulxin u jgħaqqad biss il-pitkali ta' kull pitkalija, jiġifieri: il-pitkali ta' Ħaż-Żebbuġ huma "pool" fihom infushom, iżda jekk bidwi minn Ħaż-Żebbuġ iniżżel il-biegħa tiegħu l-Marsa, allura l-pitkali ta' Ħaż-Żebbuġ jitilfu l-kummissjoni minn fuq dak il-ħaxix jew frott u jirbħuha l-pitkali tal-Marsa. Dan iġib kompetizzjoni raġunevoli bejn pitkalija u oħra, u allura jmiss lill-pitkali ta' kull pitkalija li jittrattaw lill-bdiewa sewwa biex ma jitilfuhomx.

Il-pont l-ieħor huwa illi fil-proġett il-ġdid il-ħaxix ikun jeħtieġlu jinbiegħ fil-pitkalija fejn jiġi kunsinnat mill-bidwi, għaliex it-"trucks" tal-Gvern ma jaħdmux iżjed.

Fuq kollox, malli jsir il-bejgħ, allura jsir minnufih "voucher" ta' dak il-bejgħ sew lill-bidwi u kemm ukoll lill-venditur. Dan ifisser illi l-Gvern sejjer jikkontrolla "l-Flus". Jiġifieri li hu (il-Gvern) jiġbor il-flus minn għand il-venditur, iħallas hu lill-bidwi u jħallas il-kummissjoni lill-pitkali.

Mela minn meta dan il-proġett il-ġdid jibda jaħdem fl-ewwel ta' Mejju, u fil-waqt li jkun jaħdem, aħna għandna nagħmlu studju sewwa ta' kif nistgħu ntejbu l-kondizzjonijiet kollha; jekk ikun hemm xi difetti nippruvaw inneħħuhom jew insewwuhom, sakemm jirnexxilna li nistabbilixxu swieq li jitmexxew kif titlob il-biedja tal-lum.

IL-BIEDJA F'MEJJU

(Editur tal-Propaganda)

Fil-Għalqa

F'MEJJU l-wiċċ tar-raba' jibda jisħon, u, jekk tagħmel xi raxxa xita, stennicha li tagħmel il-ħsara fis-silla maħsuda, fil-qamħ u fix-xgħir. Ma' dħul dan ix-xahar, is-sħana tibda tinħass sewwa; xi mindaqqiet ir-riħ ikun sħun u jagħmel l-iħtriq jew ħruq in-nar li bih il-qamħ jinħataf u ma jimliex. B'dan l-iħtriq il-frott jiġi li ma jagħqadx u s-siġar jiflaqru.

Mejju hu wkoll imsemmi għar-riħ qawwi li kultant jagħmel—"Mejju miriieħ bid-deni stennieh"—jgħid il-Malti.

F'dan ix-xahar jinħasad ix-xgħir u jinqata' l-ful u l-piżelli għan-niexef. Jitħawwel il-pastard u l-kaboċċi u x-xitel tat-tadam.

Fil-Ġnien

Bħalissa ma hemm xejn x'tagħmel fil-ġnien ħlief li ddur dawra x-xtieli tal-bittieħ, ħjar, qara' twil, tadam eċċ., jiġifieri wieħed inaddafhom mill-ħaxix ħażin u jgħaddihom bil-kubrit sabiex ma jimtessux. Għall-aħħar tax-xahar arġa' agħti xi ftit demel mat-tisqija u tinsiex tgħinhom bis-Sulfat ta' l-Ammonja sabiex ix-xtieli ġġagħlhom joħorġu l-ibtan ġodda. Wieħed jista' jiżbor il-qara' twil sabiex dan joħroġ friegħi ġodda bl-imsierek tal-qara'. Il-fażola ħadra bdiet tikber sewwa u għandek tissokta ssaqqiha bl-ilma biex ma tħallihiex tidbiel bil-għatx. L-artiċokk għandu jiddemmel u jissaqqa tajjeb. F'dan ix-xahar jilħaq il-ħass sabiħ ikkabuċċat u ħass twil. Il-frawli ta' Malta qiegħda tħammar ġmielha u tajjeb jekk wieħed iqiegħed it-tiben jew karti fil-ħmiemel biex il-frawli ma titħammiġx.

Fil-Ġnien tas-Siġar tal-Frott

Agħżaq u demmel il-larinġ u agrumi oħra. L-aħjar żmien biex tiżbor dawn huwa minn Mejju sa Settembru. Agħżaq u għaddi bil-kubrit id-dwieli. Ta' min isaqqi n-nespli biex din tħaxxen il-frott u tfittex tagħmel rħas ġdid. It-taħwil il-ġdid tal-frott irqiq għandu jissaqqa ta'

(Jissokta fil-faċċata 2)

IL-FROTT FIL-BIEDJA TA' MALTA U GHAWDEX

(*O. Paris, M.B.E., B.Sc. [Hort]*)

Il-Frott Irqiq

F'MALTA u Għawdex m'għandniex wisq eluf ta' tmien bil-frott irqiq bħal ma għandna bid-dwieli li kif rajna fl-aħħar ħarġa jilħqu ma' 11,000 tomna jew tomna minn kull 16-il tomna raba' li jinħadmu. Ir-raba' mħawwel frott irqiq jilħaq ma' 2,800 tomna, barra minn eluf ta' siġar imħawlin ma' ħitan li flimkien jistgħu jiġu ikkalkulati qishom 600 tomna raba'. Għalhekk nistgħu ngħidu li b'kollox għandna xi 3,400 tomna raba' frott irqiq li 1,400 minnhom jinsabu f'Għawdex.

Billi f'Għawdex hemm wisq inqas raba' b'kollox minn Malta, nerġgħu naraw, kif rajna fid-dwieli, li l-biedja ta' Għawdex tiddependi fuq il-frott irqiq wisq iżjed mill-biedja ta' Malta. Nerġgħu naraw ukoll, kif rajna fid-dwieli, li f'Malta hawn irħula m'xħutin ħafna fuq il-frott irqiq, waqt li oħrajn għandhom ftit jew xejn. Minn xi 2,000 tomna frott irqiq f'Malta, insibu xi 900 ir-Rabat, xi 220 il-Mosta, xi 220 is-Siġġiewi, xi 200 Had-Dingli u xi 90 l-Imġarr. F'dawn l-irħula nsibu wkoll differenza bejn wieħed u ieħor għaliex il-biċċa l-kbira tal-frott irqiq tar-Rabat u tas-Siġġiewi huwa lanġas u tuffieħ, waqt li l-Mosta hi m'xħuta ħafna fuq il-ħawħ, u l-Imġarr iżjed hemm ħawħ u għajnbaqar.

Dawn in-numri huma kollha meħudin mill-kitba tas-sena l-oħra u għalkemm din il-kitba m'ilhiex issir biżżejjed biex wieħed jara sewwa jekk il-frott irqiq huwiex qiegħed jiżdied, jiena naħseb li t-taħwil ġdid bilkemm kemm kien qiegħed ipatti għas-siġar li jispiċċaw biż-żmien jew bil-mard. Għalhekk id-Dipartiment tal-Biedja kien rawwem mixtla tas-siġar tal-frott irqiq fil-ġonna tal Buskett sabiex iforni bix-xitel lill-bdiewa u lid-dilettanti li għandhom il-ġonna. Dan ix-xogħol ma setax jitkompla kif wieħed jixtieq ma' tul il-gwerra, iżda huwa l-ħsieb tad-Dipartiment li jkabbar dan ix-xogħol malli jkun jista'. Is-sena l-oħra ġieb xi 8,000 xitla mill-Italja sabiex jitħawlu u jitlaqqmu fl-imxietel tal-Buskett u 'l quddiem jinbiegħu.

Id-Dipartiment jagħti wkoll għajnuna kbira fil-kura tal-mard tas-siġar tal-frott irqiq u fiż-żabra tagħhom skond is-sena. Għandu ħaddiema tas-sengħa taħt it-tmexxija tal-Patologu (Dr. Peralta) li qegħdin lesti biex jaqdu lill-bdiewa u sidien oħra tas-siġar u juru kif għandhom jiġu ikkurati s-siġar skond is sengħa u x-xjenza malli dawn il-bdiewa jew sidien oħra tas-siġar jitolbu l-għajnuna lid-Dipartiment tal-Biedja.

Bix-xogħol ta' l-imxietel tal-Gvern, bit-tagħlim fuq il-kura tal-mard, u bix-xogħol u s-sengħa tal-bidwi, il-produzzjoni tal-frott irqiq tista' tikber u hawn fejn tikkonsma ruħha. Il-Gvern kien għamel ukoll xi dazju fuq il-frott irqiq li jiġi minn barra sabiex inaqqas it-tfixkil tal-frott ta' artna fl-istaġun tiegħu. Ħawħ u għajnbaqar ma tantx kienu jiġu minn barra, għaliex ma tantx jifilħu għall-vjaġġ, iżda tuffieħ u lanġas kienu jiġu ħafna.

Il-Larinġ

Bl-imxietel u bit-tagħlim fuq il-mard, id-Dipartiment tal-Biedja ta u jkompli jagħti l-istess għajnuna lill-ġonna tal-larinġ li f'sena tajba jagħmlu xi 200,000 tużżana larinġ u mandulina. Qabel il-gwerra kienu jiġu larinġ u mandulina minn barra xi tliet darbiet daqshekk, u m'hemmx bżonn ngħidu iżjed biex nifhmu kemm hawn lok fejn jikber it-taħwil ta' dan il-frott li huwa wkoll frott ta' l-isbaħ siġra li għandna kemm għall-frott, kif ukoll għaż-żahar u għall-ħdura.

Il-Bħajra

Il-bħajra hija l-aqwa wiċċ tas-sajf wara t-tadam. Il-wiċċ ta' l-1943, li hu l-aħħar li għandna miktub, kien imqassam f'xi 4,200 tomna. Li fuq 2,600 jiġifieri ż-żewġ terzi, kienu f'Għawdex. L-aqwa rħula f'Malta kienu: l-Imġarr b'390 tomna, ir-Rabat b'320, il-Mosta b'210, il-Mellieħa b'160 tomna, San Pawl il-Baħar b'150 tomna u n-Naxxar b'60 tomna. Id dulliegħ, mill-banda l-oħra, huwa wiċċ ta' kobor żgħir fil-biedja u fis-sena 1943 ma kienx hemm ħlief xi 530 tomna, li minnhom ma kienx hemm ħlief xi 90 f'Għawdex u Kemmuna. L-aqwa rħula f'Malta fil-kobor tar-raba' bid-dulliegħ kienu l-Imġarr b'105 tmien, San Pawl il-Baħar 75 tomna, il-Mosta 47 tomna, il-Mellieħa 42 tomna, ir-Rabat 35 tomna u n-Naxxar 22 tomna.

Il-Bajtar tax-Xewk

Din is-siġra, li hija stmata kemm għall-frott kif ukoll għall-pal tagħha, li jipprovdi għalf aħdar fis-sajf meta tant hu meħtieġ u tant hu skars, għandha importanza f'Għawdex wisq iżjed milli f'Malta. Minn xi 2,500 tomna li huma mħawlin kollha bajtar tax-xewk, hemm iżjed minn 1,500 tomna f'Għawdex. Barra minn dan ir-raba', hemm ħafna siġar ma' ħitan u mħawlin 'l hawn u 'l hinn, li flimkien jagħmlu forsi daqs 2,500 tomna oħra li l-biċċa l-kbira jinsabu f'Għawdex.

Il-Frott fil-Biedja

Jiena nittama li aktar ma jgħaddi ż-żmien u jispiċċaw ħafna mid-diffikultajiet tal-lum, iktar ikun jista' d-Dipartiment tal-Biedja jgħin il-koltivazzjoni tal-frott, speċjalment ta' frott irqiq u larinġ, billi jkabbar l-imxietel tiegħu sabiex ikun hawn xitel lest għad-domanda u billi jżid fit-tagħlim fuq il-kura tas-siġar. Iżjed ma jonqos in-nuqqas ta' ħaddiema tar-raba' li hawn il-lum, iżjed ikun jista' l-bidwi jintriga bis-siġar u bix-xogħol li jridu biex jinħadmu sewwa. Jiena nħares mhux biss lejn il-fatt li hawn fejn jikkonsma ruħu l-frott, iżda wkoll lejn il-fatt illi iżjed ma jkollna wċuħ fil-biedja tagħna, iżjed tkun tista' tiflaħ għad-disgrazzji tas-swieq u ta' tempijiet milli kieku tiddependi fuq ftit uċuħ biss li malli tiġi sena ħażina fuqhom, jitfgħu l-biedja kollha lura, għaliex ma jkunx hemm xi jpatti minn uċuħ li forsi fl-istess sena jmorru tajjeb.

Qegħdin isiru ħafna studji barra minn Malta u f'pajjiżi li l-biedja tagħhom tixbah lil tagħna, biex jagħmlu sistema ta' biedja li l-bidwi jkollu taħlita maħsuba ta' wċuħ u ta' bhejjem. Per eżempju, fil-Palestina mort f'raħal fejn kull bidwi għandu 50 tomna raba' mqassmin nofshom bagħli u n-nofs l-ieħor saqwi, imqassam fi 8 itmien larinġ, 3 itmien frott irqiq, 5 itmien għalf aħdar għas-sajf (qamħ ir-rum, nifel ecc.), 5 itmien ħaxix għas-suq, u 4 itmien ġnejna mad-dar. Kull bidwi għandu wkoll minn 6 sa 10 baqar tal-ħalib, minn 200 sa 300 tiġieġa, xi ftit ngħaġ u mogħoż u żewġ bhejjem tax-xogħol.

Jiena m'hinix ngħid li taqsim preċiż bħal dan jgħodd għal Malta jew għall-bdiewa kollha ta' Malta, iżda rrid infisser li wieħed għandu jaħseb sabiex il-biedja tagħna ma tkunx tiddependi fuq suq wieħed u fuq wiċċ wieħed. Iktar ma tkun kbira l-għażla tas-swieq u ta' l-uċuħ, iktar ikun hemm ħajja u saħħa fil-biedja.

Barra minn dan għandna naħsbu, kif qegħdin ukoll jaħsbu barra, insibu makni u inġenji oħra tar-raba' li huma adattati għar-raba' tagħna u fl-istess ħin jistgħu jnaqqsu l-ispejjeż tax-xogħol tar-raba'. Ġibna l-makni tad-dris li nqdew minnhom ħafna bdiewa. Fl-Għammieri qed nippruvaw mutur tal-ħart tal-katina żgħir ħafna li jista' jagħmel ħafna xogħol li soltu jsir mill-bhejjem.

Mill-frott irqiq ġibna d-diskors fuq makni; iżda l-frott irid ħafna xogħol u dak ix-xogħol li wieħed jista' jiffranka bil-makni, fejn hu possibbli, jista' jmur fuq uċuħ oħra li jridu ħafna xogħol ta' l-idejn biex jinħadmu sewwa u jinġabru u jimtlew sewwa għas-suq.

IL-BIEDJA F'MEJJU

(*Jissokta mill-ewwel faċċata*)

kultant sabiex tgħin lis-siġra ttalla' rabs ġdid. Is-siġar tal-lanġas u s-siġar ta' frott ieħor irqiq, jekk jissaqqew issa, jagħmlu frott isbaħ. F'dan ix-xahar jibda jberraq il-berquq ta' Mejju, jibda jsir il-ħawħ bikri, iżda ma jkunx misjur biżżejjed qabel ma tidħol is-sħana sewwa li ssajjru u tagħtih togħma bnina.

Għall-aħħar tax-xahar ikun tajjeb biex wieħed iħawwel il-larinġ u siġar oħra ta' l-agrumi. It-taħwil ta' dawn is-siġar u ta' siġar oħra bħal nespli, tin, żebbuġ, rummien, jista' jitkompla sa Settembru.

Ibda aħseb għan-nases tad-Dubbiena tal-frott u imliehom b'taħlita ta' Clensel u ilma.

IT-TJUR GHALL-WIRJA

(C. Zammit-Marmarà, M.B.E.)

WAHDA mill-isbah mogħdijiet taż-żmien, u mogħdija taż-żmien li tfendi, hi t-torbija tat-tjur. Għal dawk id-dilettanti li għandhom ġonna kbar, jew ġnien bizzejjed kbir biex fih iżommu xi gallinari, id-delizzju tat-torbija tat-tjur hu tabilħaqq iż-żina tal-ġonna.

Meta wieħed jiġi biex jagħżel ix-xorta ta' tiġieġ li għandu jrabbi, huwa għandu l-ewwel jiddeċiedi għalfejn irid dawn it-tiġieġ, hux sempliċement għaż-żina, għall-bajd, għal-laħam, jew biex ikollu sew żina u kemm bajd.

Tiġieġ Sbieħ

Jekk hu jrid irabbi għall-bajd, allura għandu jagħżel il-Bojod ta' Livornu, is-Suwed ta' Malta, il-Minorcas, l-Anconas, u xi oħrajn.

Jekk hu barra l-għadd ta' bajd irid ukoll tiġieġ sbieħ fil-għajn, għandu jagħżel il-Wyandottes li minnhom hemm ilwien differenti, il-Light Sussex, l-Orpingtons Suwed u l-Orpingtons Sofor, ir-Rhode Island Red, l-Awstralopes u l-Plymouth Rocks, b'rixhom imqanneb. Għaż-żina hemm il-Bantams, fil-waqt li għal laħam jaqbel wieħed irabbi l-Cochins, il-Langhans u xi oħrajn. Biex wieħed jieħu idea ta' dawn ir-razez jaqbel ħafna li wieħed imur jarahom fil-Wirja tat-Tjur u l-Fniek, fil-Ġonna ta' Sant'Anton. Barra mit-tiġieġ ikun hemm ukoll tjur oħra sbieħ x'wieħed jara.

Kemm tiswa Wirja

Meta aħna nżuru l-Wirja, m'għandniex ngħaddu bil-għaġla, nagħtu daqqa ta' għajn fuq fuq u nibqgħu ħerġin 'il barra.

Dawn il-wirjiet jiswew ħafna flus u ħafna taħbit, sew lis-Soċjetà kemm ukoll lid-dilettanti u lill-bdiewa li jibagħtu hemmhekk l-annimali tagħhom. Il-Wirja ssir bi skop ta' tagħlim, u b'hekk, wara li tagħżel dawk ir-razez li jogħġbuk, oqgħod iflihom sewwa biex tara u titgħallem tagħraf id-difetti.

Biex tajra tieħu l-premju jinħtieġ li tkun perfetta fil-klassi tagħha, u dan hu importanti li jkunu jafuh dawk kollha li jibagħtu għall-wirja. Punti importanti li dejjem jitqiesu bir-reqqa mill-ġurati huma: il-lewn, il-lewn ta' taħt, is-saqajn, ir-ras, il-għalla, il-għamla, id-daqs u s-saħħa tat-tajra.

Jinħtieġ illi dawn ikunu kollha jaqblu mar-razza. Jekk il-lewn tar-rix, jew tas-saqajn, jew l-għamla tar-ras, jew ħaġ'oħra ma jkunx jaqbel ma' dak li suppost tkun ir-razza, allura t-tajra li tkun, tista' titlef il-premju.

Punti Meħtieġa

Mela tagħmel tajjeb ħafna jekk inti tieħu notamenti kif għandhom ikunu dawn, biex meta tagħżel għall-wirja, jew tixtri għalik, inti tkun tista' tfittex razza pura u mhux razza bastarda. Jekk inti dilettant tajjeb u trid tkun taf dawn il-punti sewwa, is-Segretarju tas-Soċjetà jgħidhomlok bil-pjaċir. Madankollu jekk inti dilettant jew trid tgħin lis-Soċjetà, tista' tissieħeb. Biex tkun membru tħallas biss ħames xelini fis-sena.

Kull min jesponi għandu jfittex li jikseb xi erba' gaġeġ bħal dawk li jkun hemm fil-wirja u t-tajr li jkun ser itella' jħallih xi tmint ijiem ġo fihom f'post fejn in-nies igħaddu minn ħdejhom. Tajra mrobbija hekk ma titgerrix u tagħmel figura akbar quddiem kulħadd.

Qabel tieħu tajra għall-wirja naddfilha saqajha sewwa u meta jkunu xotti sewwa għaddihom b'biċċa li fuqha tkun qattart ftit żejt taż-żebbuġa.

Il-għalla u l-imsielet għandhom ukoll jiġu mnaddfa b'biċċa li tkun imxarrba b'taħlita magħmula minn erba' parti żejt taż-żebbuġa u parti waħda ħall.

TAGħRIFA MEĦTIEĠA

ĠARR TA' ĦAXIX

Id-Dipartiment tal-Biedja javża lill-bdiewa u lill-pitkali kollha li min-nhar it-Tlieta, l-1 ta' Mejju, 1945, l-ebda xorta ta' ħaxix jew frott ma jista' jinġarr minn pitkalija għall-oħra bit-Trucks tal-Gvern.

Dan ikun ifisser illi mill-1 ta' Mejju (il-jum li fih sa jibda jaħdem il-proġett il-ġdid għall-bejgħ tal-ħaxix), kull xorta ta' prodotti tal-biedja meħudin f'waħda mill-pitkalji tal-Gvern ikunu jridu jinbiegħu fl-istess pitkalija fejn jiġu ikkunsinnati mill-bdiewa.

"IL-BIDWI"

FOLJU MAĦRUĠ MID-DIPARTIMENT TAL-BIEDJA

Għall-Bdiewa u għal min jinteressa ruħu fil-Biedja tal-Pajjiż — koltivazzjoni tar-Raba', Ġonna u Torbija ta' Annimali — il-ħabib veru tal-Bdiewa li jagħti pariri u jwissi għall-ġid tal-Bidwi u tal-Biedja.

AQRAWH, FISSRUH LIL MIN MA JAFX JAQRA U WARA LI TAQRAWH TUH LIL ĦADDIEĦOR BIEX JAQRAWH. JITQASSAM B'XEJN

WIRJA KBIRA TA' FNIEK U TJUR

(V. R. Rizzo)

SABIEX dawk li bi ħsiebhom iġibu għall-wirja xi fniek jew tjur fis-Seba' Wirja Nazzjonali ta' Fniek u Tjur li sa ssir fil-Ġonna ta' Sant'Anton, fid-19 u fil-20 ta' Mejju li ġej, ikunu jistgħu jlestu l-annimali tagħhom, aħna bil-pjaċir kollu sejrin hawnhekk nippubblikaw xi tagħrif li bagħatilna s-Segretarju tal-Wirja.

Sa jkun hemm 18-il Klassi ta' Tiġieġ, jiġifieri: par jew tlieta. Suwed Maltin, Minorca, ta' kull xort'oħra, għall-bajd, Rhode Islands Homor, Faverolles, Tiġieġ tal-Glied (Game), kull xort'oħra ta' Razza Kbira, Razez għan-Namra, tal-Kina: Bojod, Suwed u ta' kull kulur ieħor u Hosjin ta' kull razza pura jew bastarda.

Sa jkun hemm klassijiet bil-wieħed għas-Sriedak u Tiġieġ Suwed ta' Malta, Minorca u Homor Rhode Islands.

Dundjani: Lewn il-Bronż, Norfolk u ta' kull xort'oħra, par wieħed f'kull klassi.

Wiżż: Ta' kull razza, par.

Papri: Erba' klassijiet ta' par jew tlieta, jiġifieri kull xorta ta' razza bajda, Roens, Papri Muti u kull xort'oħra.

Farawni: Ta' kull xorta, par jew tlieta.

Pagani: Tliet klassijiet ta' par jew tlieta: Lewn id-deheb, lewn il-fidda u ta' kull xort'oħra.

Hamiem: 13 il klassi ta' par, jiġifieri: Hoxnin Homor, Hoxnin ta' kull kulur ieħor; Denbhom Imrewħa ta' kull kulur ieħor, tal-Frill, tal-Balla, Archangels, Majjorkini, Suwed, Blu, ta' kull kulur ieħor, Bojod ta' kull xort'oħra, Blu ta' kull xort'oħra, kull xorta ta' kuluri oħra. Ta' kull razza oħra.

Bajd: Erba' klassijiet: Abjad, Ismar, Papri u Dundjani (tużżana).

Fniek, Razez għall-Ġlud: 10 klassijiet bil-wieħed għall-fniek irġiel u fniek nisa, jiġifieri: Argente de Champagne, (Tal-Fidda), Blù Beveran, Ċinċilla, Rexes (tal-Pil Qasir), ta' kull kulur, Fniek għall-Ġlud ta' kull xort'oħra.

Razez ta' Fniek għall-Ikel: 16-il klassi bil-wieħed għall-fniek irġiel u nisa, jiġifieri: Gganti "Flemish", lewn il-bronż skur, tip Ingliż; lewn il-bronz skur, tip Malti; Griżi; Suwed; Bojod; Homor; ta' kull kulur ieħor; razez ta' Gganti "Flemish" imħalltin mal-Maltin.

Razez għan-Namra: 14-il klassi bil-wieħed: Muswafin: Bojod, Muswafin ta' kull kulur ieħor; "Dutch"; Tal-Farfett, Hymalayas, Polish, ta' kull xort'oħra, għan-Namra.

Jkun hemm ukoll klassi għal sett ta' ħamest iġlud ta'Fniek ikkunzati f'Malta u klassi oħra għal oġġetti ta' lbies magħmulin minn ġlud ta' fniek tal-pajjiż.

L-ewwel premju f'kull klassi jkun ta' Medalja tal-Fidda u Ċertifikat; it-tieni premijiet ikunu Medalja tal-Bronż u Ċertifikat u t-tielet premijiet Ċertifikat biss.

Iżda, fejn jista' jkun, il-Kumitat jagħti tazza flok medalja tal-fidda bħala premju ta' l-ewwel.

L-Eċċellenza Tiegħu l-Gvernatur u Lady Schreiber għoġobhom bil-ħlewwa kollha jaċċettaw li jippresiedu għat-tqassim tal-premijiet nhar il-Hadd, il-20 ta' Mejju, fl-4.30 p.m.

Il-Banda ta' Santa Liena, ta' Birkirkara, sejra ddoqq programm tal-mużika nhar il-Hadd wara nofs in-nhar.

Kull informazzjoni li wieħed jixtieq jieħu dwar ir-Regolamenti tal-Wirja u l-ħinijiet tad-dħul ta' l-oġġetti għall-Wirja jistgħu jittieħdu minn għand is-Segretarju tal-Wirja, is-Sur V.R. Rizzo, fl-Uffiċċju tal-Biedja, il-Għammieri (Tel. C. 1940) jew fin-Nru. 6, Howard Street, Sliema.

'IL HAWN U 'IL HINN

FIR-RAZZETT U FIL-GHALQA

(E. Bajada)

SA mill-bidu nett li twaqqaf id-Dipartiment tal-Biedja ilu jwissi u jgħarraf fuq il-budebbus. Kemm ilu d-Dipartiment joħroġ qari fejjiedi għal idejn il-bdiewa, *b'Malti li jista' jifhmu kulħadd*, fuq din il-misħuta ħaxixa; fuq kif titnissel, kif tixtered, kif tinbet, il-ħsara li tagħmel, kif wieħed jista' jnaqqas minn din il-ħsara u ħafna tagħrif ieħor ta' siwi liema bħalu! U anqas ma baqgħu lura dawk l-impjegati tad-Dipartiment li ta' kuljum iħabbtu wiċċhom mal-bdiewa li ma fissrux bir-reqqa u bis-sabar kollu fuq il-budebbus. U l-bidwi? Il-bidwi jisma', ikemmex xufftejh u l-ħsara tibqa' ssir bħal dari!

Il-Gvern sa għamel liġi fuq il-budebbus u ordna illi fejn ikun hemm ħafna għandu jinqala' u jinħaraq. Għidna JINĦARAQ u mhux jintafa' fuq il-ħajt tal-għalqa jew f'xi post ieħor biex ikompli jżerragħ u jimpesta r-raba' ta' madwar xorta waħda daqs kieku kien għadu wieqaf fil-ħamrija.

Issa li wasal żmien il-ful kulħadd għandu jagħmel ħiltu kollha biex kemm jista' jkun irażżanha din il-pesta ta' ħaxixa. Nifhmuha tajjeb din li l-marda *mhix ġejja mill-fula* bħalma jaħsbu xi boloh, imma *miż-żerriegħa tal-budebbus biss*. Nifhmuha tajjeb illi biex neqirdu l-budebbus mill-wiċċ tal-ful u għelejjel oħra hemm bżonn li l-ewwelnett neqirdu ż-żerriegħa tiegħu billi naqilgħuha u naħarquha malajr.

* * *

Majsi ta' Berdellu ġie jikteb ir-raba'. Għamel sewwa ġie meta kien avżat u miegħu anqas naqas li ma ġiebx l-irċevuti kollha tar-raba' u karti oħra meħtieġa, kollox misrur tajjeb f'maktur kbir aħdar. Naraħ waqaf fil-bieb, sellem u, "ġejt nikteb ir-raba'" qalli. "Idħol, Majs!" għidtlu. Daħal xeħet idu f'ħobbu, ħareġ minn hemm il-maktur aħdar, nasbu quddiemi u "hemm", qalli, "iftaħ".

Majsi bidwi kbir. Għandu mitt tarf. Wejba tal-Plejju, nofs modd tas-Sgħajtar; ħabel taħt Had-Dejf, ċanta lejn Had-Dragu; feles fil-wied, xagħra fuq il-għolja; daqsxejn saqwi, il-biċċa l-kbira bagħli. Sittin tomna!

Meta fl-aħħar spiċċajna, "Issa din il-kitba għaliex?" staqsieni u, mingħajr ma ħallieni nwieġeb "żgur għat-taxxi" kompla. Stħarriġtu ftit u malajr indunajt li kien mogħwi: xi ħadd mar weswislu fuq taxxi u x'naf jien. Inzerta tajjeb li Majsi mhux wieħed minn dawk li jibilgħu kulma jisimgħu, u malajr fehem li din il-kitba tar-raba' mhi xejn ħlief ċensiment biex bih il-Gvern ikun jista' jagħmel l-istudju meħtieġ u jimxi fuqu fl-interess tal-biedja u tal-bidwi biss.

"U jien mort noqgħod inħabbel rasi bil-praspar li jħarrfu xi nies", spiċċa biex qalli Majsi, bid-daħka!

* * *

Nosservaw illi ħafna bċejjeċ ta' raba', l-iktar fl-inħawi ta' barrieri tal-ġebel, fejn taħt il-ħamrija hemm mazkan kbir jew laqx, qiegħed jitħassar ħtija li minflok mhu qed jinħarat bil-bhejjem kif imissu, ix-xogħol qiegħed isir bil-mutur li bis-sikka fonda tiegħu, dlonk jerfa' dak li jkun hemm taħt u jħallat kollox mal-ħamrija. Fejn jiġri dan, ir-raba' bil-mod il-mod, qiegħed jitħassar u qajla jerġa' jiġi għalli kien!

IT-TORBIJA TAL-FNIEK

(Henry J. Mifsud, F.Z.S., M.B.R.C.)

XI whud jaħsbu, li meta jgħammru l-fenka tagħhom isiied minn darba, din ikollha btan kbar, fil-waqt li aktarx jiġri l-kuntrariu. Xi dilettanti jgħidu wkoll li meta fenka titgħammar tard fil-waqt tagħha, in-numru tan-nisa jkun ikbar min-numru ta' rġiel fil-boton li jkollha; u hekk ukoll allura meta din titgħammar kmieni, in-numru ta' rġiel fil-boton, ikun ikbar minn tan-nisa. Iżda meta l-kalkoli ttieħdu fuq numri kbar ta' żrameġ, sabu li n-numru li kien hemm, kien fih kważi l-istess numru ta' nisa daqs kemm kien hemm irġiel.

Minn xi ġimgħa qabel ma jkollha ż-żrameġ, il-fenka tibda biex taħseb għall-bejta, u din issir aktarx mit-tibensuf li tqatta' minn ġisimha, karti u affarijiet oħra li jidhrilha li huma tajbin. Il-bejta aktarx li tiġi magħmula f'xi rokna jew post ieħor daqsxejn imwarrab. Minn xi daqqiet il-fenka tagħmel il-bejta tagħha regulari, imma fniek ma jkollhiex. Minn hekk naraw, li billi l-fenka tlesti l-bejta bħas-soltu, dan ma jfissirx li l-fenka tkun sa tfarra' tabilfors.

Il-fenka ddum tqila tletin ġurnata, għalkemm ġie li tfarra' ġurnata jew tnejn qabel jew wara. Għalhekk mela, iż-żmien tat-tqala jvarja, u dan mhux biss fil-kas tal-fenka, imma anki wkoll fl-annimali l-oħra. Sfortunatament għad ma nstabux mezz biex jikkontrollaw dan iż-żmien, u b'hekk allura jkun jista' jiġi iffissat f'tant ġranet. L-esperimenti li saru minn xjenzjati kbar, urew li ż-żmien tat-tqala sew fil-fenka kemm ukoll fl-annimali l-oħra, ivarja skond l-ikel u l-klima (temperatura) tal-pajjiż.

Minxidaqqiet niddiżappuntaw ruħna ferm, meta nsibu boton imxerred mal-gallinar kollu, u dan isir kaġun ta' waħda minn dawn iż-żewġ affarijiet:—

(i) Fenka traskurata; din ixxerridhom fl-art bla bżonn, f'dan il-kas il-fenka aktarx li ma targax ittenni dan l-iżball.

(ii) Billi ż-żrameġ ikunu mqabbdin tajjeb m'ommhom meta dawn ikunu jerdgħu, jekk il-fenka tiġi iddisturbata, din toħroġ tiġri mill-kaxxa tagħha, tkaxkar iż-żgħar magħha u dawn imutu fi ftit ħin, imħabba l-kesħa.

Il-Franċiżi jgħidu, li l-fenka aktarx li tredda' ż-żrameġ tagħha filgħodu kmieni u bejn is-sebgħa u t-tmienja ta' filgħaxija. Għalhekk mela, għandna dejjem noqogħdu attenti biex ma niddisturbawx il-fenka f'dawn il-ħinijiet.

WIRJA TA' ĦXEJJEX, FROTT U FJURI

Kulħadd qed ilesti għall-Wirja tal-Ħxejjex, Frott u Fjuri, li għandha ssir Sant'Anton, fil-5 u s-6 ta' Mejju. Min qed jipprepara biex jieħu xi ħaġa milli għandu għall-wirja, u min qed jipprepara biex jaraha. Il-fatt hu li din sejra tkun Wirja mill-kbar li ħadd ma għandu jonqos li jmur fiha.

Hemm numru kbir ta' premijiet u ħafna tazzi. Il-bidwi li jieħu l-ikbar numru ta' premijiet fuq il-ħxejjex u frott jirbaħ it-tazza kbira u sabiħa tal-Gvernatur, u min jiġi warajh, jirbaħ it-tazza tal-Logutenent Gvernatur, is-Sur D.C. Campbell C.M.G.

Il-qsari għandhom jinġiebu Sant'Anton il-Ġimgħa, mis-2 p.m. 'il quddiem. Il-bdiewa li għandhom xi affarijiet li jridu jiktbuhom il-Ġimgħa, jagħmlu tajjeb ħafna jekk jiġu jiktbuhom biex jiffrankaw mill-għaġla tas-Sibt filgħodu.

Xi ħadd irid jirbaħ it-tazza tal-Gvernatur, GĦALIEX MA TKUNX INT? Għal kull informazzjoni irrikorri fl-Uffiċċju ta' Sant'Anton jew għand is-Segretarju Onorarju, C. Zammit-Marmarà, M.B.E., Villa Chelsea (ħdejn il-Knisja l-Qadima) Birkirkara.

IS-SEBA' WIRJA TA' TJUR U FNIEK

FIL-ĠONNA TA' SANT'ANTON

ID-19 U L-20 TA' MEJJU, 1945.

Il-Kumitat tal-Wirja jrodd ħajr għat-Tazzi li irċieva mingħand:— L-E.T. il-Gvernatur; Il-Logutenent Gvernatur; Is-Sur R. Biasini, Direttur tal-Biedja; Ix-Xirka Kontra l-Moħqrija ta' l-Annimali; Is-Sur Joseph Schembri, Villa Guardamangia, Pietà; Is-Sur C. Scicluna, O.B.E., (3 tazzi); Is-Sur V. R. Rizzo; Is-Sur Fort. Azzopardi; Id-Ditta Coleiro Brothers; Is-Sur J. Gasan; In-Nobbli Victor Chapelle; Is-Sur E. Bajada, Is-Sur J. Bugeja, Is-Sur C. Pace, Is-Sur C. Said, tas-Survey Branch tad-Dipartiment tal-Biedja; Il-Kaptan A. Zammit Cutajar; Il-Kav. H. P. Scicluna, M.B.E., L.P. (Rigal ta' £1.).

Min irid jagħti xi tazzi jew rigali ta' flus huwa mitlub li jibgħathom għand is-Segretarju tal-Wirja, is-Sur V. R. Rizzo, l-Uffiċċju tal-Biedja, il-Għammieri, jew lis-Sur Salv. Zammit, il-Housing Officer ta' Birkirkara. L-ismijiet ta' kulħadd jiġu ippubblikati b'radd ta' ħajr fil-ġurnali.